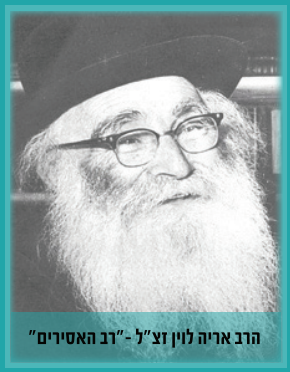
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 278

י"א חשוון תשפ"ג

פרשת לך לך

דרך חיים

מספרת הגמרא בברכות (לג.): "מעשה במקום אחד שהיה ערוד [כלאיים של צב ונחש] והיה מזיק את הבריות, באו והודיעו לו לרבי חנינא בן דוסא. אמר להם: הראו לי את חורו! הראוהו את חורו, נתן עקבו על פי החור, יצא ונשכו ומת אותו ערוד. נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש. אמר להם: ראו בני, אין ערוד ממית אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו: אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא". כותב רש"י: "מצאתי בהלכות גדולות, אמרי במערבא: כשהערוד נושך את האדם, אם הערוד קודם למים - מת האדם; ואם האדם קודם למים - מת הערוד, ונעשה נס לרבי חנינא ונבקע מעין מתחת עקבו".

הגמרא (כ:) מספרת: "ההיא אשיתא רעועה דהואי (אותה חומה רעועה שהייתה) בנהרדעא, דלא הוה חליף (שלא היו עוברים) רב ושמואל תותה (תחתה) אף על גב דקיימא באתרה (שעמדה במקומה) תליסר שנין. יומא חד איקלע רב אדא בר אהבה להתם, אמר ליה שמואל לרב: ניתי מר נקיף (יבוא אדוני ונלך מסביבה ולא תחתיה). אמר ליה: לא צריכנא האידנא (אין צורך), דאיכא רב אדא בר אהבה בהדן דנפיש זכותיה, ולא מסתפינא (שנמצא איתנו רב אדא בר אהבה שהוא בעל זכויות רבות ואין ממה לחשוש). רב הונא הוה ליה ההוא חמרא בההוא ביתא רעיעא, ובעי לפנוייה (היה לו יין שהיה מונח בבית רעוע, ורצה לפנותו משם לפני שיתמוטט עליו הבית), עייליה (הכניס) לרב אדא בר אהבה להתם (לשם), משכיה בשמעתא עד דפנייה (האריך בלימוד עד שפינהו). בתר דנפק (אחר שיצא) נפל ביתא. ארגיש רב אדא בר אהבה איקפד (הקפיד), סבר לה כי הא דאמר רבי ינאי: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס, שמא אין עושין לו נס, ואם תימצי לומר עושין לו נס - מנכין לו מזכיותיו... מאי הוה עובדיה (מה היו מעשיו הטובים של) דרב אדא בר אהבה? כי הא דאתמר (כפי ששנו): שאלו תלמידיו לרב אדא בר אהבה: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא הקפדתי בתוך ביתי, ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני, ולא הרהרתי במבואות המטונפות, ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא ששתי בתקלת חברי, ולא קראתי לחבירי בהכינתו, ואמרי לה בחניכתו".

אנו רואים שרב אדא בר אהבה הקפיד שהעמידוהו במקום סכנה. מאידך הגאון רבי עקיבא איגר (גליון הש"ס ברכות לג.) הפנה לדברי הירושלמי ששם מופיע כי רב אדא בא לשם במודע וברצון. אלא שהתשובה היא שיש להבחין בין מצב בו זכויות האדם נועדו להציל את עצמו לבין קידוש שם שמיים בפני הרבים - להורות להם כי אין הערוד או החורבה ממיתים כי אם החטא הוא שממית. כפי שר' חנינא בן דוסא נהג בהבאת הערוד לבית הכנסת כדי

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

להראות ללומדי התורה יסוד זה, גם נהג רב - ללמד כן לרבים. למדנו מכאן שהסומך על הנס כדי לקדש שם שמיים אין מנקים לו מזכויותיו.

הקב"ה אומר לאברהם לאחר מלחמתו במלכים "אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד" (בראשית טו א), אומר המדרש (בראשית רבה מד ד): "לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר ירדתי לכבשן האש ונצלתי, ירדתי למלחמת המלכים ונצלתי, תאמר שנתקבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום לעתיד לבא, אמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך וכל מה שעשיתי עמך בעולם הזה חנם עשיתי עמך אבל שכרך מתוקן לעתיד לבא, שכרך הרבה מאד היך מה דאת אמר "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" (תהלים לא)". ודאי שאברהם אבינו ירד לכבשן האש לכבוד שמים, הוא מסר את נפשו בכדי שלא להשתחוות לעבודה זרה של נמרוד. כן מלחמתו במלכים הייתה לשם שמים, שבאו הם בחיל עצום רק בשביל להביא לשביו של אברהם שיפסיק להשפיע על בני דורו (זהר). אם כן מדוע חשש אברהם אבינו מפני ניקוי זכויותיו?!

את התשובה לכך מצאנו בסיפור נוסף בגמרא (ברכות כ.) על כך שרב אדא בר אהבה היה דוגמא למסירות נפש על קדושת השם בכך שקרע בגד לא צנוע מכותית משום שחשב שבת ישראל היא. למדים אנו שמסירות נפש פירושה שלא לעשות שום חשבון כאשר רואים דבר שנעשה בניגוד לרצונו הגדול של הקב"ה. כשפועלים נס לאדם שעושה לכבוד שם שמים אין זה מונע את ניקוי זכויות האדם. אלא שרב אדא בר אהבה פעל את פעולותיו גם על דעת זהשינקו לו מזכויותיו, ולא תלה שיינצל משום שעושה לכבוד שמים, זוהי פעולת מסירות הנפש האמיתית שמזכה את האדם להינצל, דווקא מפני שאין הוא מחשבן כך גם הקב"ה אינו מחשב חשבונות כנגדו.

לכן חשש אברהם אבינו שמא הוא איבד עולם ומלואו, שכן עשה לשם שמיים ולא בלא חשבון. על כן השיבו: "שכרך הרבה מאד" - חששך שמא נהגת שלא כהוגן הוא עצמו ההוכחה כי עשית בלא חשבון, שאף שחששת שמא אין הדבר לפי הסדר לא חישבת חשבונות של המשתלם והלא משתלם ופעלת למען שמי בלבד. זוהי האמירה היסודית של אבות האומה: "זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם - למען שמו באהבה", הכל מתוך רצון לעשות רצון ה' יתברך.

שבת שלום!

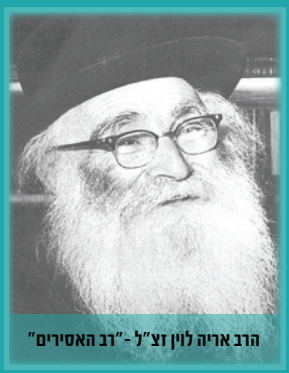
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

הסופר חיים באר כתב בזכרונותיו:

בן יחיד הייתי להוריי. שעה שנולדתי אבי היה בן 55 שנה. לקראת בר המצוה אמר לי אבי: 'הבה נלך לר' אריה שידריכנו כיצד נחגוג את בר המצוה שלך'. אמר ר' אריה לאבא: 'ערב החגיגה המשפחתית הצנועה שתערכו לו כמקובל, אנו נזמין לביתכם מנין אנשים ויחד עמהם נחגוֹג ונסעד סעודת מצוה לציון המאורע...'.

טרח ר' אריה וכינס לביתנו עשרה עניים מרודים, חלאים ונדכאים, כשליד 'שולחן הכבוד' הסבו הרבנים שמואל קיפניס, ש"י זוין ור' אריה, אבי ואני חתן הבר מצוה.

נער הייתי והמחזה של סעודת המצוה שניגלה לנגד עיניי היה מפחיד. העניים שתו בשקיקה, אכלו בזלילה, ואת שאריות האוכל טמנו בכליהם יחד עם הסכו"ם... הבחין ר' אריה שאני, נער בן 13, יושב כמאובן ומזועזע כולי. נטל ר' אריה את כף ידי, ליטפה ולחש לי: "חיימק'ה, האמן לי, זוהי מדרגה של צדקה אמיתית...".

(צדיק יסוד עולם עמ' 128-129)

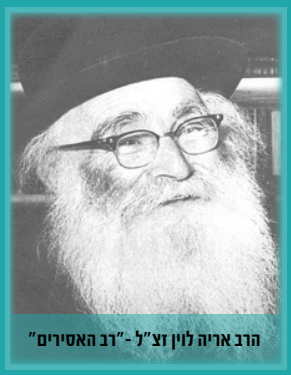

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

נפסק בשלחן ערוך (או"ח רעג א) כי "אין קידוש אלא במקום סעודה", טעם הדבר הוא לשון הנביא ישעיה "וקראת לשבת עונג" - שהמקום בו מקיימים מצות עונג שבת בסעודה, הוא המקום שבו קוראים בזכרה ושבחה של השבת בקידוש (מ"ב ס"ק א). וכיוון שכך תקנו חכמים את אופן עשיית הקידוש, שבו מקיימים מצות "זכור את יום השבת לקדשו", הרי שכל שלא עשה קידוש במקום סעודה לא קיים מצוה זו עליו לשוב ולקדש במקום סעודה.

כדי להגדיר את המקום כמקום סעודה יש להקפיד לאכול לאחר הקידוש כזית (28 גר' או נפח של קופסת גפרורים לערך) פת או מזונות כדי אכילת פרס (כארבע דקות), וזאת בלי להפסיק הפסק גדול בין עשיית הקידוש לאכילה. אדם שאין באפשרותו מסיבה זו או אחרת לאכול כזית פת או מזונות, יכול הוא לצאת ידי חובת מקום סעודה בשתיית רביעית יין, שהיין משביע הוא. ויש פוסקים שכתבו שהרוצה לצאת ברביעית יין כסעודה צריך לשתות רביעית מלבד הרביעית שעליה קידש, כשם שהסעודה היא מלבד שתיית יין הקידוש (שו"ע הרב רעג ט, ט"ז ס"ק ד). וכתב המשנה ברורה (ס"ק כז) שבמיוחד בקידוש הלילה ראוי לחוש לשיטה זו. וכל זה הוא כאמור רק באין באפשרותו לאכול כזית מזונות או המוציא (שער הציון ס"ק כט).

אדם שאין באפשרותו לקיים סעודה כדין במקום הקידוש מסיבה רפואית ייצא ידי חובת קידוש מאדם אחר שיקדש בעבורו. ואם אין לא אדם אחר לדעת החזון איש יכול הוא לקדש על דעת המאכלים שיכול הוא לאכול (ארחות רבנו א עמ' קיב), וכן היקל המשנה ברורה (ס"ק ו) בקידוש הבוקר.

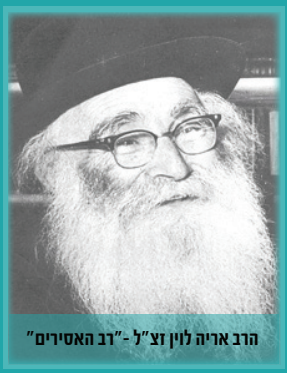
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | רכשנו דירה בקבוצת רכישה (אנחנו היזם) , רכשנו כקבוצה מקבלן גוי, שירותי בנייה מקיפים שאמורים לכסות גם עבודות בלתי צפויות מראש.

במעלה הדרך, הוא עיכב אותנו משמעותית מה שהביא אותנו לעלויות נוספות של שכירות וביקש המון כסף תוספות למרות שהחוזה בנינו היה כזה שאסור לו לבקש. ובכל זאת שילמנו לו כקבוצה כי הרגשנו כבולים אליו.

היום שהוא לקראת סיום הבנייה אני מתחיל להבין שככל הנראה הוא צפוי לעשות טעות בתכניות הבנייה ובמקום לשים לי חלון סטנדרטי הוא עתיד לבנות לי חלון הזזה גדול עם מנגנון חשמלי.

האם אני צריך להתריע בפניו על כך או שאני יכול להנות מהטעות? מניח שאם אני אשתוק והוא יסיים את הבנייה הוא לא ירצה לתקן את זה.

תשובה | במסכת חולין (צד.) שמואל אמר: אסור לגנוב דעת הבריות, ואפילו דעתו של עובד כוכבים. ומבואר שאסור למכור לגוי בשר בחזקת כשרה והוא באמת בשר טריפה, וכך נפסק בשו"ע (חושן משפט (סימן רכח סעיף ו): אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם, כגון אם יש מום במקחו צריך להודיעו ללוקח. אף אם הוא עובד כוכבים, לא ימכור לו בשר נבילה בחזקת שחוטה. בבא קמא (קיג:): אמר שמואל: טעותו מותרת, כי הא דשמואל זבן מכותי לקנא דדהבא במר דפרזלא בד' זוזי, ואבלע ליה חד זוזא. רב כהנא זבן מכותי מאה ועשרים חביתא במאה, ואבלע ליה חד זוזא, אמר ליה: חזי דעלך קא סמיכנא. רש"י: טעותו - היה חייב לו לישראל וטעה בחשבון דליכא חילול השם: לקנא דדהבא במר דפרזלא - מזרק של זהב בחזקת של נחושת: ואיבלע ליה זוזא - ועוד טעות אחרת, שעיכב זוז מדמיו, והטעהו בחשבון שלקח ג' במקום ד': ואמר - רב כהנא לכותי חזי דעלך סמיכנא אינו מונה אותם כדי להוציא עצמו מן החשד. לישנא אחרינא, כותי אמר ליה לרב כהנא, חזי דעלך סמיכנא זו שמעתי.

ברמב"ם (גזלה ואבדה פרק יא ג ד ה) : אבידת הגוי מותרת, שנאמר (דברים כ"ב ג') אבידת אחיך, והמחזירה הרי זה עובר עבירה מפני שהוא מחזיק ידי רשעי עולם, ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה הרי זה משובח, ובמקום שיש חלול השם אבידתו אסורה וחייב להחזירה, ובכל מקום מכניסין כליהם מפני הגנבים ככלי ישראל מפני דרכי שלום.

המשך בעמוד הבא

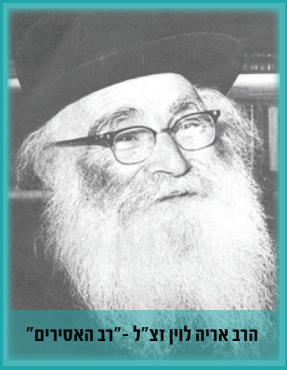
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך תשובה |

טעות הגוי כאבידתו ומותרת והוא שטעה מעצמו אבל להטעותו אסור. כיצד, כגון שעשה הגוי חשבון וטעה, וצריך שיאמר לו ישראל ראה שעל חשבונך אני סומך, ואיני יודע, אלא מה שאתה אומר אני נותן לך, כגון זה מותר. אבל אם לא אמר לו כן אסור, שמא יתכוין הגוי לבדקו, ונמצא שם שמים מתחלל.

מרן הרמ"א (סימן שמח סעיף ב): ויש אומרים דאסור להטעותו, אלא אם טעה מעצמו, שרי. (מרדכי פרק הגוזל בתרא). ואלו דברי הרמב"ם. ברש"י אם כן מבואר להדיא שמותר להטעותו את הגוי ממש.

וכפי שסתם הטור (חושן משפט סימן שמח) שטעות גוי מותרת, ולא רק אם טעה בעצמו, וכן משמעות מרן הרמ"א: טעות עובד כוכבים, כגון להטעותו בחשבון או להפקיע הלואתו, מותר, ובלבד שלא יודע לו, דליכא חילול השם.

ויש אומרים דאסור להטעותו, אלא אם טעה מעצמו, שרי (מרדכי).

מכל זה אתינן לדינא שכיון שהוא טועה בעצמו, והוא נהג בחוסר יושר בכל הדרך, מותר שיטעה בעצמו.

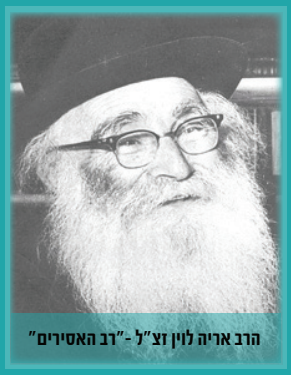
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים לילדים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שלום ילדים, מה שלומכם? איך אתם מרגישים?

אנחנו אחרי בריאת העולם, הבילבול במגדל בבל והמבול מאחורינו.

השבת אנחנו יוצאים למסע בלי לדעת לאן. מוכנים? מתחילים...

קרה לכם שעברתם בית לעיר/ישוב אחר או החלפתם גן, תלמוד תורה, בית חינוך, בית ספר?

זה שינוי גדול מאוד כי נפרדים מחברים, שכנים שאתם אוהבים או משפחה, אפילו גינה שאתם שמחים לטייל בה, רחובות שהתרגלתם ללכת בהם.

קרה לכם שפגשתם מישהו שאתם ממש אוהבים, דיברתם, שיחקתם ואז הייתם צריכים להיפרד להרבה מאוד זמן?

נסו לחשוב על חבר, שכן, מורה או מלמד שאתם אוהבים מאוד או חפץ מיוחד, למשל משחק, בובה, ספר או כלי נגינה שקרוב לליבכם ואתם צריכים להיפרד ממנו עכשיו להרבה מאוד זמן. איך זה מרגיש? זה בטח ממש קשה.

לפעמים אנחנו עוברים בית, או מקום לימודים, עוזבים את כל מה שהכרנו וצריכים להתחיל הכל מהתחלה לבד, בלי אף אחד שאנחנו מכירים. זה יכול להיות קשה בהתחלה, עם תחושה של חוסר שייכות, אי ודאות כמה זמן זה ימשך וגם קצת מייאש כשכולם מכירים את כולם ורק אנחנו חדשים ולפעמים לוקח זמן עד שמרגישים שוב בנוח במקום חדש, עד שמוצאים חברים חדשים. קרה לכם שהגעתם למקום חדש ולא הכרתם אף אחד?

אברם נולד בחרן וה' אומר לו להיפרד מהארץ שגדל בה, מהמשפחה, מכל החברים וללכת אל ארץ חדשה שה' יראה לו. ומה אתם חושבים שאותו אברם עשה? הוא הולך עם ה' ונפרד מכולם, מהבית, ההורים שלו, החברים, מהרחובות שהוא גדל בהם ויוצא למסע למקום שהוא לא מכיר, מחוץ לחרן, לאן שה' יגיד לו ללכת. הוא הולך במשך ימים ימים רבים, עד שה' מראה לו את הדרך, עד שהם מגיעים, לארץ כנען, ארץ ישראל ושם הוא מתחיל הכל מהתחלה, עם אמונה גדולה שה' יעשה הטוב ביותר עבורו. אברם מלמד אותנו לא להתייאש, ללכת למקום לא ידוע, גם אם זה ימים רבים של חוסר ודאות, עם אמונה בה', תקווה גדולה בלב ועם ההבטחה של ה' שהוא יגדיל את השם שלו ואברם יהיה לעם גדול. ה' בעצם אומר לו שמהצאצאים שלו, שהם הילדים, הנכדים הנינים שלו, יהיו עם אחד גדול. ובאמת הוסיף הקב"ה לאברם אות בשמו ושינה את שמו ל'אברהם' והגדיל את שמו. כשאנחנו מתפללים כל יום בסידור, אנחנו אומרים "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב", מזכירים את ה' וגם את הילד של אברהם, ששמו יצחק ואת הנכד של אברהם, ששמו יעקב, שדרכם ה' קיים את ההבטחה שלו לאברהם וכשאנחנו מזכירים את זה בתפילה, אנחנו נזכרים שה' הבטיח לאברהם שיגדיל את השם שלו ויהיה לעם אחד גדול ורואים כל יום שההבטחה התקיימה. אנחנו לומדים שכדי לצאת מהייאוש, האמונה שבכל מצב ה' איתנו יכולה לעזור לנו.

בואו נשחק משחק שיעזור לנו להבין איך זה מרגיש להיות במקום שצריך להכיר מחדש

המשך בעמוד הבא

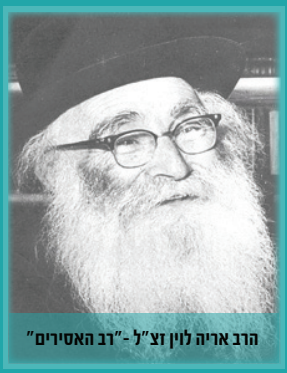
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים לילדים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

המשך מהעמוד הקודם

משחק

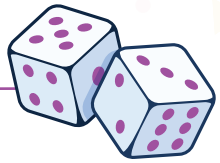

בוחרים משתתף שיוצא החוצה, בוחרים את אחד המשתתפים שישתף במשפט משהו חדש שאף אחד לא יודע עליו. כמו: אף פעם לא אכלתי אבוקדו, אף פעם לא שיחקתי באולינג, רכבתי על סוס בגיל 5 וכל שיתוף מתוק שעולה. על המשתתף שיצא החוצה לזהות מי שיתף את המידע.

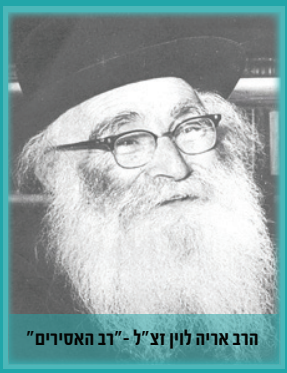
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים לילדים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

סיפור לאורו של ר' אריה

היה זה לפני הרבה שנים, בזמן הקמת המדינה. היה אדם בשם מונטי הריס שהיה גר מחוץ לארץ ישראל וניסה לפוצץ משלוחים שהגיעו לעיראק, כדי שהמלחמה תפסיק. הבריטים תפסו אותו והוא היה צריך להיכנס לכלא לשבע שנים. בממשלה הראשונה של מדינת ישראל, ניסו לעזור לו שלא ייכנס לכלא ובאמת הסכימו בזכותם לשחרר אותו בתנאי שיעזוב את אנגליה ולא יחזור אליה. יום אחד הגיע אותו מונטי הריס וביקש לבקר את ר' אריה לוין. ר' אריה קיבל אותו בהתרגשות, כמו שר' אריה קיבל את כולם וביקש ממנו לעלות לארץ. מונטי אמר לו שהוא רוצה מאוד לעלות לארץ ישראל, רק בשביל אמא שלו שהיא כבר מבוגרת מאוד והרופאים אמרו שמזג האוויר החם של ישראל לא יהיה לה טוב והוא לא רצה להשאיר אותה לבד בחוץ לארץ, אז הוא נשאר איתה שם ולא יגיע לגור בישראל בזמן הקרוב. ר' אריה חשב קצת על הדברים שאמר מונטי הריס וענה לו: הישיבה בארץ ישראל נחשבת כמו כל המצוות יחד, גם אם זה יהיה מאמץ גדול לגור בארץ, כי כבר אמרו לנו שלא יהיה קל לחיות בארץ ישראל. זה מאוד יפה שאתה מכבד את אמא שלך ומקיים מצוות כיבוד אם, שזו מצווה כל כך חשובה, רק אספר לך ששמעתי שיש מכשיר כזה שעושה אוויר קריר ונעים ומקל על האוויר החם בישראל, קוראים לו מאוורר, אולי זה יכול להקל על אמא שלך.

ילדים יקרים, זכינו ללמוד מאברם ומר' אריה ללכת עם ה', לעשות הכל בשביל להגיע לארץ לישראל, למצוא פתרונות שיעזרו לנו גם לכבד את אמא ואבא, גם להקשיב לעצמנו, כמו שאברהם הקשיב לה' ולעצמו, למדנו גם לא להתייאש שלא מבינים הכל, לא מכירים כלום, שמתחילים הכל מהתחלה, שבעזרת ה' נוכל תמיד להתקדם. יהי רצון שנזכה גם אנחנו ללכת בדרך ה' כל יום מחדש.

שבת שלום